

De Limieten van de Markt

Paul De Grauwe
London School of Economics

Wonderen van Kapitalisme

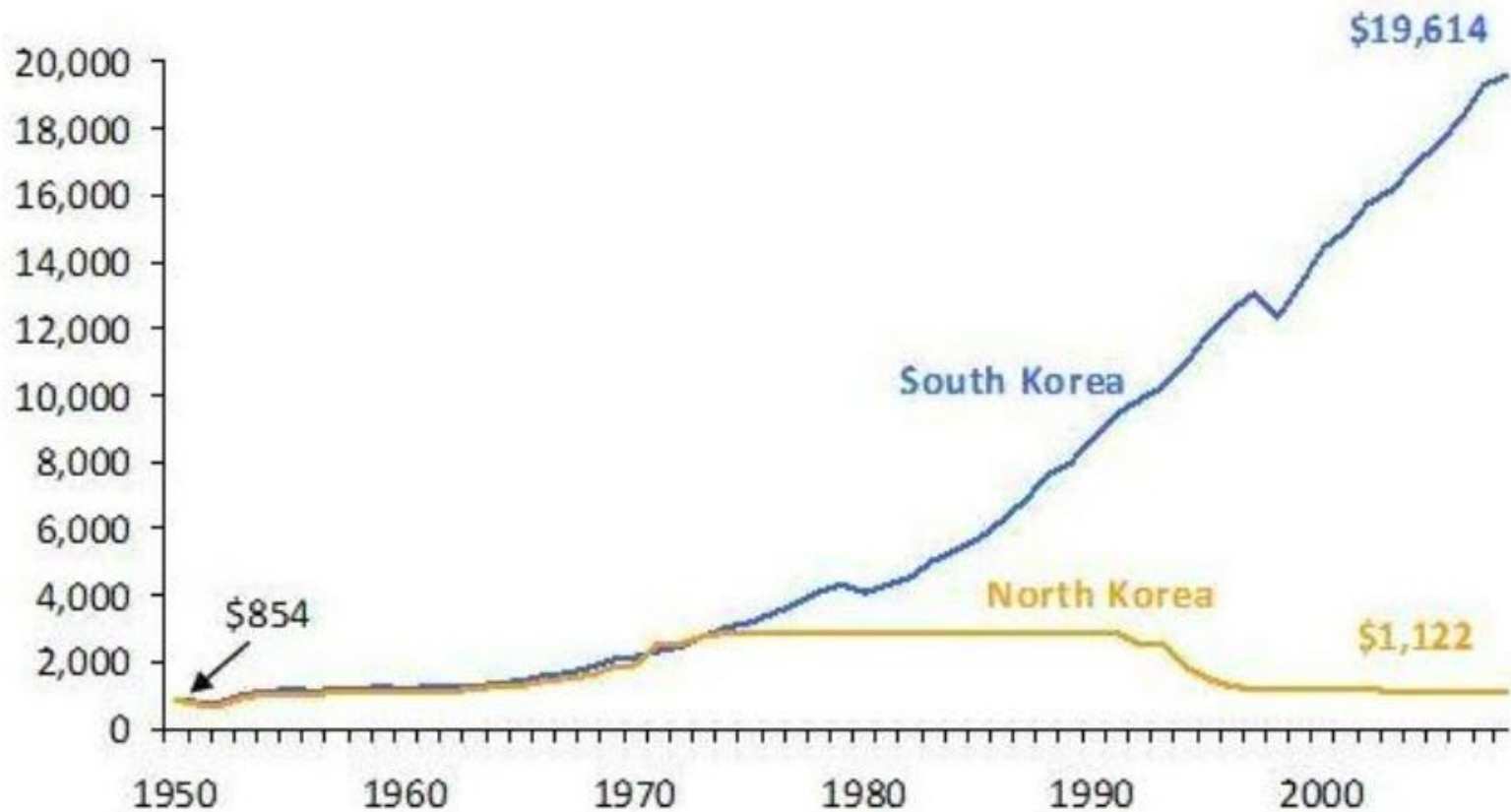
- Kapitalisme (marksysteem) enige in geschiedenis die erin geslaagd is materiële vooruitgang voor brede lagen van bevolking mogelijk te maken
- Waarom?
 - Vrij initiatief
 - Concurrentie
 - Openheid (globalisering)
- Die factoren hebben ongekeerde technologische vooruitgang mogelijk gemaakt
- En de materiële welvaart tot ongekeerde hoogtes gebracht

Andere systemen hebben gefaald

- Communisme heeft gefaald
- Waarom?
- Centralisatie van alle economische beslissingen heeft geleid tot twee problemen
 - Informatieprobleem
 - Geen prikkels om zich in te zetten en te innoveren

Contrast tussen 2 systemen

Real Per Capita GDP in North and South Korea
(1990 International Dollars)

Cyclische bewegingen in kapitalisme

- Als het allemaal zo mooi is: Waarom op en neergang van kapitalisme?
- Periodes van onstuitbare groei:
 - tijdens de tweede helft van de 19de eeuw
 - gedurende de periode 1980-2008.
- Gevolgd door afbouw en vervanging door andere systemen
 - Gedurende eerste helft 20ste eeuw

- Kapitalisme stuit telkens op limieten en wordt slachtoffer van eigen succes.
- De overheden nemen touwtjes in handen.
- Dat gebeurde na de Grote Depressie van de jaren dertig:
 - grote delen van de wereld zetten stap naar het Communisme,
 - Elders: de overheid neemt een grote verantwoordelijkheid in de sturing van de economie.

Pendelbeweging

- Maar na verloop van tijd: politieke besturingssystemen hebben ook beperkingen, die hun opgang stuiten.
- In de jaren tachtig van de vorige eeuw: triomfantelijke terugkeer van de markt in de meeste landen van de wereld
- Globalisering neemt over

- Markt en de overheid draaien permanent om elkaar heen,
 - in een poging om het terrein van de ander over te nemen
 - om telkens opnieuw de ander van de troon te stoten.

Vragen die ik wil beantwoorden

- Welke zijn de limieten die de opgang van de markten telkens stopzetten?
- En welke zijn de limieten van de politiek die er telkens toe leiden dat zij zich uit de economie terugtrekt?
- Zijn we ertoe veroordeeld deze cyclische beweging in de expansie van de markt en de politiek te herhalen?

Ontstaan limieten van de markt

- Heel algemeen: individuen houden geen rekening met de externe effecten van hun individuele beslissingen
- Neem opnieuw voorbeeld van onderneming die schadelijke stoffen uitstoot
 - Uitstoot creëert kosten buiten de onderneming (externe kosten)
 - Onderneming houdt daar geen rekening mee in kostencalculatie en prijszetting

- Er is niets in marktsysteem dat hem er toe brengt daar wel rekening mee te houden
- Gevolg:
 - de maatschappelijke kosten van de productie zijn hoger dan de kosten die de onderneming aanrekent en
 - hij zal teveel van de goederen die externe kosten genereren produceren
- Het milieu verloedert
- En naarmate de markt uitbreidt wordt dit probleem erger

- Probleem stelt zich niet alleen met ondernemingen
 - Als ik in mijn auto stap: ik creëer externe kosten waarmee ik geen rekening houd in mijn individueel gedrag
 - Ik rijd dus teveel met de auto omdat ik niet de totale kostprijs van het autorijden zelf draag
- Vele andere voorbeelden
- Dit leidt telkens tot situatie waarin **individuele rationaliteit niet samenvalt met collectieve rationaliteit.**

Zelfvernietigend succes

- Als marktsysteem op zijn limieten stuit wordt de politiek sterker
- Dynamiek ontstaat die tot doel heeft het domein van de markten te beperken.
- Er zit dus iets zelfvernietigends in het succes van het marktsysteem.
- Autoritaire systemen nemen dan over
 - Zoals tijdens oorlogen

- Het kapitalisme zelf is niet in staat om botsing tegen zijn limieten te voorkomen.
- De reguleringsmechanismen moeten dus van buiten het marktsysteem komen,
- en wel van de overheid.

Hoe individuele en collectieve rationaliteit verzoenen?

- Essentie van die theorie
 - Belastingen op ondernemingen die externe kosten genereren; dit dwingt hen die kosten te internaliseren
 - Publieke milieuinvesteringen die nodig zijn om kapitalisten te overtuigen om ook in het milieu te investeren

- Technologisch optimisme is misplaatst
 - Technologische ontwikkeling zal niet vanzelf probleem oplossen
 - Technologie moet gestuurd worden: eerst moeten de prijzen door belastingen de juiste kosten weerspiegelen
 - Dan pas zullen technologische ontwikkelingen in de richting evolueren die goed is voor het milieu

Kennis is onvoldoende voor de actie

- We weten wat moet gedaan worden
- Maar gebeurt dat dan ook?
- Niet vanzelf omdat ook de overheid op limieten botst
 - die het moeilijk maken om wat goed is voor de collectiviteit op te leggen aan de individuen.
- Ook in de politiek bestaan grote discrepanties tussen collectieve en individuele rationaliteit.

Limieten van de politiek

- Individuele belangen verzetten zich tegen de de overheid.
- De overheid die optreedt om het collectieve belang te verdedigen botst op individuele belangen.
- Dat beperkt de actieradius van de politiek en
- doet gevaar ontstaan dat politiek niets anders is dan een emanatie van individuele belangen.

Pendelbeweging tussen markt en overheid

- De geschiedenis van de laatste tweehonderd jaar: grote pendelbewegingen in toepassingsgebied van markt en overheid.
- Vraag is: zullen dergelijke pendelbewegingen zich in de toekomst herhalen?
- Indien ja: leidt de recente expansie van de markten tot een terugkeer van de overheid als leidende kracht in economische leven?

Zal dit in nabije toekomst gebeuren?

- De kans is reëel,
 - Omdat het heel moeilijk is de negatieve milieueffecten van economische groei op wereldvlak te controleren.
 - Negatieve milieueffecten dreigen zo groot te worden dat ze politieke en sociale systemen zullen destabiliseren.
 - Politieke systemen zullen de economische touwtjes weer in handen nemen.
 - En die worden dan autoritair

- De toekomst lijkt somber
- Toch is dit geen reden om te wanhopen
- Onze kinderen zullen het ons niet vergeven als we niets ondernemen om milieucatastrofes te vermijden.
- We zijn als het ware veroordeeld om acties te ondernemen

Dank u voor uw aandacht